

จูลสารวิจัย

ภายในฉบับนี้

บทบรรณาธิการ

บทสังเคราะห์งานวิจัย

- ☐ การสำรวจองค์ความรู้ด้านไทยศึกษาในฐานข้อมูล CNKI ของจีน: กรณีศึกษาวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์ ๒
- ☐ โครงการสำรวจและชุดคั่นทางโบราณคดีวัฒนธรรมวังประจวบ ในเขตลุ่มน้ำแม่ระกา อ.เมือง จ.ตาก อาจารย์พิพัฒน์ กระจ่างจันทร์ ๔

บทบรรณาธิการ

บทสังเคราะห์งานวิจัยที่จูลสารวิจัยฉบับนี้นำเสนอเป็นการสื่อสารผลลัพธ์จากงานวิจัยสองชิ้นที่มีธรรมชาติแตกต่างกัน คือ งานวิจัยของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์ เป็นการสำรวจองค์ความรู้ด้านไทยศึกษาที่รวบรวมและวิเคราะห์ผ่านงานวิจัยคือวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งได้มีการรวบรวมและจัดระบบสารสนเทศไว้ในรูปแบบฐานข้อมูลของจีน งานวิจัยในลักษณะการสำรวจและวิพากษ์แหล่งข้อมูลตติยภูมิ คือ ฐานข้อมูล ในลักษณะแบบนี้กำลังได้รับความสนใจและมีการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดพร้อม ๆ กับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน แต่จุดเด่นทางคุณูปการที่เพิ่มมากกว่าในงานชิ้นนี้อยู่ที่ภาษาของข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ศักยภาพความรู้ความเชี่ยวชาญด้านภาษาจีน สร้างผลงานชิ้นนี้ขึ้นมา อันจะเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าสำหรับผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยที่ไม่รู้หรือมีระดับความรู้ภาษาจีนน้อยกว่าผู้วิจัยด้วย

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่ง คือ ผลงานของอาจารย์พิพัฒน์ กระจ่างจันทร์ เป็นงานที่ผู้วิจัยลงไป “ชุดคั่น” ข้อมูลจาก

แหล่งปฐมภูมิโดยตรง เรื่องของวัฒนธรรมหินตั้งและเรื่องของ “กลองหิน” ที่ผู้วิจัยนำมาเป็นคำถามหลักในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นสาระทางวิชาการที่ยังไม่มีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้มากนัก การเปิดประเด็นด้วยหลักฐานข้อมูลขั้นต้นหรือปฐมภูมิในงานชิ้นนี้จึงเป็นสาระที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาค้นคว้าและการตีความที่จะเกิดขึ้นอีกต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตามที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในตอนท้าย คือ การศึกษาเปรียบเทียบและเชื่อมโยงกับสารสนเทศที่เกี่ยวข้องในดินแดนข้างเคียงหรือสืบเนื่องกัน เช่น แหล่งโบราณคดีในประเทศเพื่อนบ้านขึ้นไปจนถึงไต้หวัน ซึ่งน่าจะนำไปสู่ความร่วมมือทางวิชาการที่จะเกิดขึ้นได้ระหว่างนักวิชาการไทยกับนักวิชาการต่างประเทศที่มีความสนใจในมรดกของดินแดนเหล่านั้น

บทสังเคราะห์งานวิจัย : การสำรวจองค์ความรู้ด้านไทยศึกษา ในฐานข้อมูล CNKI ของจีน: กรณีศึกษาวิทยานิพนธ์

ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต โดย ผศ.ดร.สุรสิทธิ์ อมรรณิขศักดิ์

“ฐานข้อมูล CNKI” (中国知识资源总库) มีการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ที่ครบถ้วนที่สุดและมีประสิทธิภาพที่สุดของจีน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลทางวิชาการต่างๆ เข้าไว้ในฐาน เช่น วารสารจีน วิทยานิพนธ์ดีเด่นระดับดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต หนังสือพิมพ์สำคัญของจีน บทความวิชาการจากงานสัมมนา สรุปเหตุการณ์สำคัญประจำปี หนังสืออ้างอิงออนไลน์ของจีน เอกสารการศึกษาขั้นพื้นฐานของจีน สื่อการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เป็นต้น ซึ่งมีเอกสารรวมทั้งสิ้นกว่า ๕๒,๐๐๐,๐๐๐ รายการ ครอบคลุมองค์ความรู้ด้านต่างๆ อาทิ วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การศึกษา ประวัติศาสตร์ วรรณคดี สังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น ปัจจุบันมีผู้ใช้บริการมากกว่า ๒๐ ล้านคน เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการด้านองค์ความรู้ออนไลน์ที่มีชื่อเสียงระดับโลก

จากการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น วิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิตด้านไทยศึกษาในฐานข้อมูล CNKI เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๕ พบว่า วิทยานิพนธ์ด้านไทยศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น ๔๔๗ รายการ แบ่งออกเป็น ระดับดุษฎีบัณฑิต ๒๖ รายการ และระดับมหาบัณฑิต ๔๔๑ รายการ วิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในมหาวิทยาลัย ๖๘ แห่ง โดยเฉพาะภาคกลางและภาคตะวันออกของจีน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๘๘ ของวิทยานิพนธ์ทั้งหมด มีหัวข้อวิจัยอยู่ในกลุ่มการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานภาษาต่างประเทศ ตามมาด้วยกลุ่มภาษาและวรรณคดี และกลุ่มเศรษฐกิจ ทั้งนี้ สาขาที่มีผู้สำเร็จการศึกษามากที่สุด คือ สาขาภาษาและ

ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ตามมาด้วยสาขาการศึกษาภาษาจีน ในฐานภาษาสากล และสาขาประวัติศาสตร์โลก

สาขาวิชาภาษาและภาษาศาสตร์ประยุกต์ และสาขาวิชาการศึกษาภาษาจีนในฐานภาษาสากล เป็น ๒ สาขาวิชาที่มีผู้ศึกษามากที่สุด และแตกต่างจากสาขาอื่นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับสาขาวิชาประวัติศาสตร์โลกที่มาเป็นอันดับที่ ๓ ซึ่งมีเพียง ๒๕ รายการ โดยเมื่อนำจำนวนของทั้ง ๒ สาขาวิชามารวมกันแล้ว จะสูงถึง ๒๑๕ รายการ มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ ๔๘.๑ หรือเกือบครึ่งหนึ่งของวิทยานิพนธ์ในงานวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาวิชาการศึกษาภาษาจีนในฐานภาษาสากล แม้ว่าจะเพิ่งได้รับการอนุมัติเปิดหลักสูตรจากรัฐบาลจีนในปี ๒๐๐๗ เพื่อมุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนให้แพร่หลายมากขึ้น แต่ก็มีผู้สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาดังกล่าวเป็นจำนวนมาก จะเห็นได้จากสัดส่วนของวิทยานิพนธ์ด้านไทยศึกษาในการศึกษาปริญญาโทสาขาวิชาการศึกษาภาษาจีนในฐานภาษาสากล ซึ่งสูงกว่าสาขาวิชาอื่นๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการให้ทุนการศึกษาเฉพาะด้านกับชาวจีนและชาวต่างชาติ อย่างเช่น ทุนการศึกษาของสถาบันขงจื่อ ซึ่งทำให้สาขาวิชาดังกล่าวมีการรับผู้เข้าศึกษาเป็นจำนวนมากในทุกมหาวิทยาลัยของจีน ทุนการศึกษาของสถาบันขงจื่อ กำหนดให้ผู้รับทุนการศึกษาสามารถเข้าศึกษาได้เพียงหนึ่งสาขาวิชาที่กำหนด คือ หลักสูตรปริญญาโทสาขาวิชาภาษาจีนใน

ฐานะภาษาสากล เท่านั้น ทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่าทิศทางการรู้ด้านไทยศึกษาในจีนที่เป็นงานวิทยานิพนธ์ยังคงอยู่กับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทยเป็นหลัก ซึ่งปริญญาโทสาขาวิชาภาษาจีนในฐานะภาษาสากลเป็นปริญญาสาขายุติศึกษา ใช้ระยะเวลาศึกษาเพียง ๒ ปี แตกต่างจากปริญญาโทหลักสูตรอื่นๆ ในประเทศจีนที่ต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษารวมทั้งสิ้น ๓ ปี

ผู้วิจัยยังพบว่า หัวข้อของวิทยานิพนธ์จำนวนหนึ่งไม่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ทั้งนี้คงเกิดจากความสับสนซับซ้อนและความยุ่งเหยิงของหลักสูตรและสาขาวิชาในระดับอุดมศึกษาของจีน รวมถึงระบบการให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ที่ค่อนข้างหละหลวมก็เป็นที่น่าสังเกตดังกล่าวนำมาซึ่งการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา อันจะส่งผลกระทบต่อภาพรวมของการศึกษาของจีนในระยะยาว นอกจากนี้ปัญหาที่พบข้างต้นแล้ว ยังพบปัญหาเกี่ยวกับสัญชาติของผู้ทำวิทยานิพนธ์ด้านไทยศึกษาในประเทศจีนอีกด้วย ทั้งนี้เราไม่สามารถทราบได้เลยว่าผู้ทำวิทยานิพนธ์เป็นคนสัญชาติใด เนื่องจากในตัวเล่มวิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่จะปรากฏเพียงชื่อผู้แต่งที่เป็นภาษาจีนแทบทั้งสิ้นเว้นเสียแต่ว่าจะมีการระบุชื่อภาษาอังกฤษ หรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมในวิทยานิพนธ์ว่าเป็นนักศึกษาจากประเทศใด

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ไม่อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าวิทยานิพนธ์ด้านไทยศึกษาที่ปรากฏในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นวิทยานิพนธ์ด้านไทยศึกษาทั้งหมดในประเทศจีน เนื่องจากอาจจะมีวิทยานิพนธ์อีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ถูกนำเข้าสู่ฐาน CNKI ทั้งจากความเห็นชอบของผู้ทำวิทยานิพนธ์เอง รวมถึงข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกันไป และส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะคำค้น (泰国ที่แปลว่าไทย) ที่ใช้

ในการศึกษาค้นคว้านี้ยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาด้านไทยศึกษาทั้งหมดที่ถูกรวบรวมไว้ในฐานข้อมูล CNKI ของจีนก็เป็นได้

ฐานข้อมูล CNKI ของจีน

บทสังเคราะห์งานวิจัย : โครงการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีวัฒนธรรมวังประจบ ในเขตลุ่มน้ำแม่ระกา อ.เมือง จ.ตาก

โดย อาจารย์พิพัฒน์ กระแจะจันทร์

ความรู้เกี่ยวกับ “วัฒนธรรมหินตั้ง” (megalith culture) ในประเทศไทยยังถือว่ามียุ่อย่างจำกัด ทั้งนี้ เพราะยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นของการศึกษา และยังไม่อยู่ในกระแสความสนใจของนักโบราณคดีไทยมากนัก อาจเป็นเพราะแหล่งโบราณคดีที่พบวัฒนธรรมหินตั้งในประเทศไทยมีอยู่น้อยแห่งมาก ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดพะเยา จังหวัดตาก และจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบกับยังถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมย่อยในช่วงสมัยวัฒนธรรมหลัก สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้เอง จึงเห็นว่าควรมีการศึกษาวัฒนธรรมหินตั้งในประเทศไทยเพิ่มเติม

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาแหล่งหินตั้งในเขตลุ่มน้ำแม่ระกา ตำบลวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก เพราะเป็นกลุ่มวัฒนธรรมใหม่ที่เพิ่งค้นพบครั้งแรกในประเทศไทย แต่มีรูปแบบการทำหินตั้งหรือที่ผู้วิจัยเรียกว่า “กล่องหิน” คล้ายคลึงกับที่พบในประเทศต่างๆ ในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ และเอเชียตะวันออก ซึ่งอาจสะท้อนความสัมพันธ์ของผู้คนตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยที่มีการอพยพเคลื่อนย้ายและนำวัฒนธรรมความเชื่อของตนติดตัวไปยังที่ต่างๆ ด้วย

วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อต้องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมวังประจบให้มีความครอบคลุมมากที่สุด ดังนั้น โครงการนี้จึงมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการหลักคือ

ประการแรก เพื่อศึกษาการกระจายตัวของวัฒนธรรมวังประจบในเขตลุ่มน้ำแม่ระกา ระบบการตั้งถิ่นฐาน และการดำรงชีพ รวมถึงการปรับตัวของคนในวัฒนธรรมนี้

ประการที่สอง เพื่อศึกษาระบบความเชื่อของกลุ่มคนในวัฒนธรรมวังประจบผ่านการศึกษาก่อหล่งหินและแหล่งโบราณคดีต่างๆ ทั้งในเขตลุ่มน้ำแม่ระกาและในต่างประเทศ

ประการที่สาม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในวัฒนธรรมวังประจบกับกลุ่มคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏหลักฐานในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมวังประจบ

ในเขตตำบลวังประจบ จังหวัดตากได้พบชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีรูปแบบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ด้วยการทำ “กล่องหิน” ที่มีรูปร่างคล้ายโลงศพ ซึ่งพบครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อ ๖ ปีก่อนโดยผู้วิจัยเอง แหล่งโบราณคดีในวัฒนธรรมนี้แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ แหล่งพิธีกรรม (Ritual site) และแหล่งที่อยู่อาศัย (Habitation site) แหล่งพิธีกรรมพบจำนวน ๒ แห่งได้แก่ แหล่งโบราณคดีบ้านวังประจบ พบเป็นที่แรก และแหล่งโบราณคดีนายเสียน พบเป็นแห่งที่สอง ลักษณะเด่นของแหล่งพิธีกรรมคือพบมีการทำหินตั้งหรือ “กล่องหิน” (slab stone box) รูปร่างคล้ายกับโลงศพ แต่ไม่มีโครงกระดูกอยู่ภายใน มีแต่ภาชนะดินเผา แวดินเผา ชิ้นส่วนกำไลหิน และลูกปัด

บ้านแก่งหิน ลักษณะสำคัญของแหล่งที่อยู่อาศัยคือพบเครื่องมือเครื่องใช้ได้แก่ เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด และชิ้นส่วนกำไล รวมถึงชิ้นส่วนที่เหลือจากขั้นตอนการผลิตกำไลเช่น งบน้ำอ้อย เป็นต้น

แหล่งโบราณคดีนายเสียนตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งโบราณคดีบ้านแก่งหิน โดยอยู่ห่างกันเพียง ๑.๕ กิโลเมตร โดยตั้งอยู่ในพื้นที่ราบเชิงเขา ส่วนแหล่งโบราณคดีบ้านวังประจบตั้งอยู่ใกล้กับลำน้ำแม่ระภาและอยู่ห่างจากแหล่งโบราณคดีนายเสียนไปทางทิศเหนือราว ๒.๕ กิโลเมตร สูดถ่ายแหล่งโบราณคดีบ้านหนองร่มตั้งอยู่บนเนินเขา ห่างจากแหล่งโบราณคดีบ้านวังประจบลงมาทางทิศใต้ ๑๐ กิโลเมตร

ผลการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านวังประจบ

ก่อนหน้าที่จะขุดค้นแหล่งโบราณคดีนายเสียนเป็นครั้งที่สองนี้ได้เคยมีการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านวังประจบมาแล้วครั้งหนึ่งเมื่อปี ๒๕๔๙-๕๐ ผลการขุดค้นพบกลองหินจำนวน ๖ กลอง แต่ขุดค้นได้เพียง ๕ กลองเท่านั้น ในกลองหินขุดค้นภาชนะดินเผาเนื้อดินเป็นหม้อหรือชามจำนวน ๒-๓ ใบ คาดว่าเดิมคงใส่อาหาร และยังพบชิ้นส่วนกำไลหินขัดเป็นหินชนวนสีเขียว รอบพื้นที่กลองหินพบการนำภาชนะดินเผามาวางอยู่ใกล้ๆ คล้ายกับการบูชากลองหิน พบกำไลหินขัด และขวานหินขัดด้วย นอกจากนี้แล้ว ยังพบว่ามีความเชื่อมโยงด้วยการทำ “แนวแผ่นหินตั้ง” (slab lined)

สำหรับที่บ้านวังประจบได้มีการกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์จากถ่านพบว่ามียุ ๒,๕๐๐-๒,๓๐๐ ปีมาแล้ว ซึ่งน่าสังเกตว่าค่าอายุดังกล่าวตกอยู่ในสมัยเหล็กของประเทศไทยแล้ว แต่ที่แหล่งโบราณคดีกลับไม่พบเครื่องมือโลหะ โดยพบเพียงขวานหินขัดที่แหล่งโบราณคดีบ้านวังประจบ ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับขวานหินขัด

ที่พบที่แหล่งที่อยู่อาศัยอีก ๒ แห่งคือบ้านแก่งหิน และบ้านหนองร่ม ดังนั้น กลองหินจึงควรทำขึ้นในวัฒนธรรมวังประจบ ซึ่งยังมีความนิยมในการใช้เครื่องมือหินขัด

ประเด็นที่น่าถกเถียงด้วยคือ ความจริงแล้วในช่วงตั้งแต่ ๒,๕๐๐ ปีเป็นต้นมาเป็นช่วงที่ชุมชนหลายแห่งในประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นแผ่นดินใหญ่ได้ก้าวเข้าสู่สมัยเหล็กกันแล้ว ดังนั้น จึงคิดได้สองทางคือ ทางแรก ชุมชนบ้านวังประจบเป็นพวกที่มีความล่าช้าในการรับวัฒนธรรมจากภายนอก ซึ่งค่อนข้างเป็นไปได้ยาก เพราะไม่ห่างกันนักมีชุมชนเหล็กร่วมสมัยกันอยู่ ทางที่สองคือ เหล็กคงเป็นของหายาก จึงไม่มีทิ้งหลงเหลือไว้ในแหล่งโบราณคดี

ผลการขุดค้นแหล่งโบราณคดีนายเสียน

ความน่าสนใจของแหล่งโบราณคดีนายเสียนคือเป็นแหล่งที่พบกลองหินจำนวนมากจากการสำรวจบนผิวดินพบกลองหินนับได้ ๑๙ จุด ส่วนแนวหินตั้งนับรวมได้ ๗ จุด แต่หลังจากการขุดค้นพบกลองหินอีกเป็นจำนวนมาก ขอบเขตของแหล่งโบราณคดีเมื่อประเมินจากหลักฐานบนพื้นผิวดินพบคาดว่ามีความกว้างประมาณ ๕๐ เมตร ยาว ๗๕ เมตร

ผลจากการขุดค้นหลุมขุดค้นที่ ๑ พบจำนวน ๗ กลองหิน โดยมากมักวางกันเป็นคู่ๆ ใกล้ๆ กัน เช่น กลองหินหมายเลข ๒ กับกลองหิน หมายเลข ๓ วางห่างกันประมาณ ๕๐ เซนติเมตร ทิศทางการวางตัวของกลองหินไม่เหมือนกับที่บ้านวังประจบคือที่แหล่งโบราณคดีนายเสียนนั้นกลองหินวางตัวแนวยาวไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้-ตะวันตกเฉียงเหนือ (ส่วนที่บ้านวังประจบนั้นกลองหินจะวางแนวยาวของกลองไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้) และรอบๆ กลองหินไม่พบภาชนะดินเผามากมายเหมือนกับที่บ้านวังประจบ

พบเพียงภาชนะดินเผาเนื้อหยาบและเปราะมากจำนวน ๒ ใบ เป็นถ้วยอยู่ทางทิศใต้สุดของหลุมใกล้กับกล่องหิน หมายเลข ๒๔ และชิ้นส่วนกำไล ๒ ชิ้นวางอยู่ข้างๆ กล่องหิน หมายเลข ๓ และ ๒๔

ผู้วิจัยได้ขุดค้นเปิดภายในกล่องหินจำนวน ๒ กล่อง (คือหมายเลข ๒, ๒๔) ไม่ได้ขุดหมด เพราะควรต้องมีแนวทางในการอนุรักษ์ในอนาคต ดังนั้น ผู้เขียนได้ รื้อหินฟิลโลไลท์ขนาดเล็กที่ปกคลุมกล่องหินออก ผลจากการขุดค้นภายในกล่องหิน หมายเลข ๒ ทางด้านทิศ ตะวันออกพบชิ้นส่วนกำไลหิน ๑ ชิ้น ทางทิศตะวันตกพบ ภาชนะดินเผาจำนวน ๒ ใบ และกึ่งกลางของกล่องหิน ๑ ใบ สภาพของภาชนะแตกหักอาจเกิดจากหินฟิลโลไลท์ที่ใช้ปิด กล่องหินทับหรือแรงกดจากดิน แต่สภาพโดยรวมคล้ายกับ ขำรุดมาก่อนหน้านั้นคือคล้ายแตกหักจากการรื้อกล่องหิน ในสมัยโบราณ เพราะชิ้นส่วนของภาชนะอยู่ไม่เต็มใบ การวิเคราะห์ภาชนะดินเผาที่พบเป็นไปได้ยาก เพราะ สภาพของภาชนะดินเผาเปราะมากไม่ต่างจากดินแข็งๆ

สำหรับภายในกล่องหินหมายเลข ๒๔ พบ ภาชนะดินเผาสภาพขำรุดมากเช่นกันวางอยู่ที่ส่วนเกือบ ปลายสุดของกล่องหินทางด้านทิศตะวันออกจำนวน ๑ ใบ และทางด้านทิศตะวันตกจำนวน ๑ ใบ ด้านนอกของ กล่องหินพบชิ้นส่วนกำไล ๑ ชิ้นวางอยู่ทางทิศตะวันออก แต่ที่กล่องหินหมายเลข ๒๔ นี้ได้ทำการจัดแผ่นหินพื้น ทางด้านทิศตะวันตกขึ้นมาและขุดลงไปข้างใต้แผ่นหินพื้น ดินมีลักษณะอ่อน ไม่พบโบราณวัตถุใดๆ

ผลจากการขุดค้นหลุมขุดค้นที่ ๒ พบหลักฐานที่ น่าสนใจมาก อย่างแรกคือ เดิมไม่คาดว่าเมื่อขุดลงไปแล้ว จะพบกล่องหิน เพราะไม่เห็นแนวกล่องหินบนพื้นผิวดิน แต่เมื่อขุดลึกลงไปที่ระดับความลึกประมาณ ๓๕-๔๐ เซนติเมตรพบแนวกล่องหิน ๕ กล่อง โดยขุดค้นได้เห็น

เต็มกล่องหินจำนวน ๓ กล่องหิน ส่วนอีก ๒ กล่องอยู่ที่ ขอบของหลุม อย่างที่สองคือ การค้นพบหินตั้ง (standing stones) คือทางด้านทิศตะวันตกของกล่องหินหมายเลข ๒๘ และ ๓๖ พบกลุ่มของหินที่ตั้งขึ้นจำนวนหลายก้อน (นับได้ ๓๙ ก้อน) บางก้อนเป็นหินเชล บางก้อนเป็นหิน อักนี หินแผ่นที่ใหญ่ที่สุดมีความสูง ๑๐๓ เซนติเมตร กว้าง ๕๕ เซนติเมตร หนา ๑๖ เซนติเมตร รูปร่างคล้ายกับใบเสมา (แต่ยังไม่ควรตีความว่าเป็นต้นกำเนิดใบเสมา) กลุ่มหินที่พบ มีรูปแบบการเรียงหรือตั้งหินคือ เป็นการตั้งหินล้อมหิน ที่อยู่ตรงจุดศูนย์กลาง ซึ่งเป็นหินรูปทรงระบอบกลาย เหลี่ยม ใกล้กันมีแผ่นหินฟิลโลไลท์อยู่ด้วยจำนวน ๒ แผ่น เรียงไปในทิศทางเดียวกับแนวส่วนหัว/ท้ายของกล่องหิน

กลุ่มหินตั้งกับกล่องหินควรทำขึ้นพร้อมกัน เพราะชั้นดินร่วมสมัย และมีหินตั้งบางก้อนที่ทำจากหิน ฟิลโลไลท์ จากการพบหลักฐานคู่กัน จึงทำให้สันนิษฐานได้ ว่าตลอดแนวหินที่ทอดตัวเป็นแนวยาวจำนวน ๒ แนวเรียง ไปตามทิศตะวันตกเฉียงใต้-ตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้พบ หินตั้งเป็นระยะๆ นั้นคงจะใช้เป็นเครื่องหมายบางอย่าง (เช่น ตำแหน่งที่ฝังกล่องหิน/โลงศพ?) หรือเป็น องค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของพิธีกรรมบูชากล่องหิน

กล่องหินและหินตั้งในหลุมขุดค้นที่ ๒ แหล่งโบราณคดีนายเสียน

ในหลุมขุดค้นที่ ๒ นี้ผู้วิจัยตัดสินใจขุดค้นเฉพาะ
 ก่อ่งหินหมายเลข ๒๘ และ ๓๖ เท่านั้น เพราะตั้งอยู่
 ประชิดกับกลุ่มของหินตั้ง และมีสภาพสมบูรณ์ที่สุด ผล
 จากการขุดค้นพบว่า ก่อ่งหินหมายเลข ๒๘ พบชิ้นส่วน
 กำไลหินจำนวน ๒ ชิ้น และพบภาชนะดินเผาจำนวน ๓ ใบ
 สภาพชำรุดเสียหายและไม่เต็มใบ ใบแรกวางอยู่ทางด้าน
 หัวสุด (ทิศตะวันตก) ของก่อกองหิน ใบที่สองวางอยู่
 ด้านข้าง (ทิศใต้) ติดกับแผ่นหินด้านข้างของก่อกองหิน ใบ
 ที่สามอยู่ทางทิศตะวันออกสุด ภาชนะทั้งสามใบวางตัวอยู่
 สภาพของก่อกองหินคล้ายกับเคยโดนรื้อออกมาครั้งหนึ่ง
 สำหรับก่อกองหินหมายเลข ๓๖ ไม่ได้ขุดค้นจนถึงพื้นของ
 ก่อกองหินทั้งหมด เพราะมีจุดที่น่าสนใจคือสภาพของ
 ก่อกองหินหมายเลข ๓๖ ทางด้านทิศตะวันออกไม่ปรากฏ
 แนวแผ่นหินตั้งที่เป็นผนังด้านข้างของก่อกองหินและไม่พบ
 พื้นของก่อกองหิน แต่ปรากฏร่องรอยของแนวดินที่
 สันนิษฐานได้ว่าเคยเป็นรอยของก่อกองหิน (feature) จาก
 ร่องรอยขอบแนวก่อกองหินข้างต้น อาจเป็นไปได้ว่าหินไม่
 พอแล้วทำไม่เสร็จ แต่น่าเชื่อในประเด็นหลังมากกว่าคือ
 ถูกรื้อออกไป ทำให้สภาพของก่อกองหินชำรุด ในก่อกองหิน
 นี้ไม่พบหลักฐานโบราณวัตถุใดๆ และปล่อยสภาพของ
 ก่อกองหินค้างไว้เช่นนั้น

ข้อสรุปจากการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดี

ผลจากการดำเนินงานทางด้านโบราณคดีทั้งหมด
 สามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

พบว่า ชุมชนสมัยโบราณเลือกตั้งถิ่นฐานในเขต
 ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่ระกา (อีกชื่อคือ คลองใหญ่)
 เพราะเป็นพื้นที่เขตซับน้ำหรือน้ำซึมจากภูเขาทำให้พื้นที่
 ไม่แห้งแล้งตลอดช่วงฤดูแล้ง ยังพอจะขุดบ่อน้ำได้บ้าง

แหล่งที่อยู่อาศัย (Habitation site) มักตั้งอยู่ไม่ห่าง
 จากหนองน้ำ และแม่น้ำสายหลัก ตัวอย่างเช่น แหล่ง
 โบราณคดีบ้านแก่งหินตั้งอยู่ห่างจากหนองน้ำและแม่น้ำ
 สายหลักประมาณ ๑ กิโลเมตร บริเวณนี้ยังเป็นพื้นที่
 ค่อนข้างสูงกว่าพื้นที่ราบหรือลานตะพักลำนน้ำระดับต่ำ
 ประมาณ ๑๐ เมตร ซึ่งเข้าใจว่าคงเป็นเพราะเพื่อป้องกัน
 น้ำท่วมในฤดูฝน บริเวณแหล่งที่อยู่อาศัยพบว่าดินชั้นบน
 จะเป็นดินออกสีเทาคือเป็นดินที่มีอินทรีย์วัตถุ (humus)
 สูงและมีหน้าดินลึกประมาณ ๕๐-๑๐๐ เซนติเมตร

แหล่งพิธีกรรม (Ritual site) มักตั้งอยู่ในพื้นที่
 เชิงเขาหรือใกล้กับภูเขา และอาจจะอยู่หรือไม่อยู่ใกล้กับ
 แหล่งน้ำก็ได้ สภาพแหล่งโดยทั่วไปเท่าที่สามารถสังเกต
 ได้ก็มักจะเป็นพื้นที่ไม่ห่างจากภูเขามากคือประมาณ
 ๓๐๐-๕๐๐ เมตร และหน้าดินต้องลึก ทั้งนี้เพื่อใช้ในการ
 ฝังก่อกองหิน ส่วนเกณฑ์อื่นๆ ยังไม่สามารถสร้างตัวชี้วัดที่
 เหมาะสมได้ชัดเจน เพราะตัวอย่างแหล่งน้อยเกินไป

สำหรับ การจัดการระบบของพื้นที่พบว่า
 วัฒนธรรมในกลุ่มบ้านวังประจบนั้นมีการแบ่งแยกพื้นที่
 ที่อยู่อาศัยออกจากพื้นที่พิธีกรรมอย่างชัดเจน แสดงว่า
 สังคมมีความซับซ้อนในระดับหนึ่ง แต่ประเด็นที่สำคัญก็
 คือ การแบ่งแยกพื้นที่พิธีกรรมออกไปต่างหากอย่าง
 ชัดเจนนั้นแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อพิธีกรรม
 ของชุมชนอย่างมาก น่าเสียดายไปที่พื้นที่บริเวณแหล่ง
 โบราณคดีบ้านหนองร่มยังไม่พบแหล่งโบราณคดีที่เป็น
 แหล่งพิธีกรรมก่อกองหิน ในอนาคตคงต้องมีการสำรวจกัน
 ต่อไป

แบบแผนของพิธีกรรมและความเชื่อ

ทั้งแหล่งโบราณคดีบ้านวังประจบและนายเสียน
 สะท้อนให้เห็นว่าคนในวัฒนธรรมนี้มีความเชื่อที่ซับซ้อน
 เห็นได้จากการทำก่อกองหิน (slab stone box) ทำแนว

แผ่นหินตั้ง (slab lined) และการทำหินตั้ง (standing stone) “หินตั้ง” ทำขึ้นเพื่ออะไร จากการเปรียบเทียบหลักฐานจากแหล่งโบราณคดีแห่งอื่นและข้อมูลชาติพันธุ์วรรณนาพบว่า

ประการแรก ก่อตั้งหินอาจเป็นพิธีกรรมบูชาอำนาจเหนือธรรมชาติหรือวิญญาณบรรพบุรุษโดยไม่เกี่ยวข้องกับการฝังศพโดยตรง เพราะไม่ค้นพบโครงกระดูกมนุษย์

ประการที่สอง แต่จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแหล่งที่พบก่อกองหินและหินตั้งที่ต่างๆ พบว่า ก่อกองหินมักเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการฝังศพคือเป็น “โลงศพหิน” ส่วนหินตั้งสัมพันธ์กับลัทธิในการบูชาบรรพบุรุษ (ancestor worship) โดยหินทำหน้าที่เป็นวัตถุเชื่อมต่อระหว่างคนเป็นกับคนตาย เพราะปลายข้างหนึ่งปักลงดิน อีกด้านตั้งขึ้นฟ้า ดังนั้น โดยสรุปแล้วก่อกองหินและหินตั้งทำขึ้นเพื่อประกอบพิธีกรรมการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษซึ่งคงเป็นผู้อาวุโส หรือหัวหน้าเผ่าที่มีความสำคัญ

คนในวัฒนธรรมบ้านวังประจบเป็นใคร

แหล่งวัฒนธรรมที่มีการทำก่อกองหินหรือโลงศพหินพบหลายแห่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่มคือ ในเขตที่ปัจจุบันพบกลุ่มคนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรนีเซียน (Aunstronesian language) กับเขตที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic language) กล่าวคือกลุ่มคนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรนีเซียน ได้แก่ วัฒนธรรมไปหนาน (Peinan culture) พบทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะไต้หวัน เป็นวัฒนธรรมสมัยหินใหม่ กำหนดอายุอยู่ในช่วงราว ๕,๐๐๐-๗๙๕ ปีก่อน ค.ศ. และในเขตหมู่เกาะเช่นที่มาเลเซีย ชวา และหมู่เกาะทางตะวันออกเฉียงของอินโดนีเซีย วัฒนธรรมพวกนี้สัมพันธ์กับยุคเหล็ก สำหรับในประเทศไทยอินโดนีเซีย พบโลงศพหินแผ่นที่

เกาะชวาภาคตะวันออก เกาะบาหลี่ไปจนถึงเกาะซุมบาวา (Sumbawa) และเกาะซุมบา (Sumba) ทั้งหมดเป็นโลงหินที่ทำขึ้นในสมัยเหล็ก

เขตที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก พบที่ประเทศมาเลเซียในเขตของชาวโอรังอัสลี (Orang-Asli) คล้ายกับชาวมานี (ชาวก) ในประเทศไทย พิธีกรรมการทำโลงศพหินแผ่นนี้พบบนภูเขาทางภาคใต้ของรัฐเปรักใกล้กับแม่น้ำเบอร์นัม (Bernam) แม่น้ำซุงไก (Sungkai) และแม่น้ำสลิม (Slim) หรือในเขตชังกัตเมนเตรี (Changkat Menter) ชุดค้นพบโลงศพทำจากหินแกรนิต (granite coffins) หลักฐานที่พบภายในก่อกองหินพบลูกปัดแก้วและคาร์เนเลียน ชามสำริด เครื่องมือเหล็ก ภาชนะดินเผาที่ปั้นด้วยแป้นหมุน เป็นต้น ทำให้จัดอยู่ในสมัยเหล็ก มีอายุระหว่าง ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. – กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๗ แต่ไม่พบโครงกระดูกมนุษย์

ข้อเสนอเดิมของนักโบราณคดีชั้นนำคือ ปีเตอร์เบลวูด (Peter Bellwood) สันนิษฐานว่าวัฒนธรรมการทำก่อกองหินหรือโลงศพหินแผ่นสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่พูดภาษาออสโตรนีเซียน ที่เคลื่อนย้ายจากไต้หวันมาสู่อินโดนีเซียแล้วจึงไปที่มาเลเซีย เป็นแนวคิดที่ต้องนำมาทบทวน เพราะอาจมีกลุ่มอื่นด้วยเช่นกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก เพราะอย่าลืมน่าในเขตประเทศไทยนั้นพื้นฐานของประชากรดั้งเดิมคือกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก

สรุป

วัฒนธรรมวังประจบมีอายุระหว่าง ๒,๕๐๐-๒,๓๐๐ ปีมาแล้ว ลักษณะสำคัญคือประกอบพิธีกรรมความเชื่อในการบูชาบรรพบุรุษด้วยการทำก่อกองหิน แนวแผ่นหินตั้งและหินตั้ง ถือเป็นการค้นพบครั้งแรกในประเทศไทย ไทยเจ้าของวัฒนธรรมอาจเป็นกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลออสโตร

เอเชียติก หรือที่สมัยก่อนเรียกภาษาตระกูลนี้ว่า “มอญ-เขมร” ถ้าพิจารณาเฉพาะในเขตจังหวัดตากเมื่อเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ หลัง ๒,๓๐๐ ปี อาจเป็นกลุ่มคนที่พูดภาษา “มอญโบราณ” ซึ่งเป็นประชากรหลักของรัฐทวารวดี หรืออาจเป็น “ลัวะ/เลอเวือะ” ซึ่งเป็นกลุ่มชนบนพื้นที่สูงในเขตตากนับตั้งแต่สมัยทริภุญไชยและล้านนา

